

ความรู้ พฤติกรรม และปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตอำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

ภัควรินทร์ พัฒนะพรวัฒน์¹, ปฐมทรศน์ ศรีสุข², เด่นพงศ์ พัฒนเศรษฐานนท์^{3*}

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ความงามและสุขภาพ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40002

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาเทคโนโลยีเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40002

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาเภสัชกรรมคลินิก คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40002

* ติดต่อผู้พิมพ์: เด่นพงศ์ พัฒนเศรษฐานนท์ สาขาวิชาเภสัชกรรมคลินิก คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40002

Tel: +66-4320-2379, E-mail: denpat@kku.ac.th

บทคัดย่อ

ความรู้ พฤติกรรม และปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตอำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

ภัควรินทร์ พัฒนะพรวัฒน์¹, ปฐมทรศน์ ศรีสุข², เด่นพงศ์ พัฒนเศรษฐานนท์^{3*}

ว. เภสัชศาสตร์อีสาน 2566; 19(2) : 61-74

รับบทความ: 30 มกราคม 2566

แก้ไขบทความ: 25 มีนาคม 2566

ตอบรับ: 21 เมษายน 2566

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาความรู้ พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย และคำอธิบายถึงสาเหตุของการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าที่ไม่เหมาะสมของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตอำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ **วิธีการดำเนินการวิจัย:** ดำเนินการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คนที่เป็นผู้หญิงวัยทำงานที่มีอายุ 20-60 ปี ในเขตพื้นที่บ้านสัมป่อย ตำบลสัมป่อย อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ ควบคุมการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่พบว่ามีกรบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่เหมาะสมจำนวน 18 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ทดสอบหาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Chi-Square (χ^2) และ Multiple regression analysis และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา **ผลการวิจัย:** กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยระดับปานกลาง ส่วนใหญ่ดูแลปัญหาฝ้าที่ผิวหน้าตามประสบการณ์ของตนเอง เพื่อนคนในครอบครัว โฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ไม่ทราบถึงประโยชน์และความสำคัญของผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด เลือกซื้อตามเพื่อน คนในครอบครัว โฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต (YouTube) สามารถหาซื้อได้ง่าย ราคาประมาณ 50-500 บาท ไม่ได้อ่านฉลากและตรวจสอบเลขที่จัดแจ้งของผลิตภัณฑ์ก่อนซื้อ อายุมีความสัมพันธ์ต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ปัญหาฝ้าที่ผิวหน้ามีความสัมพันธ์ต่อการประสบปัญหาจากการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยมีความสัมพันธ์ต่อโอกาสและเวลาที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้า **สรุปผลการวิจัย:** ปัจจัยด้านอายุ ปัญหาฝ้าที่ผิวหน้า และความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยมีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าแตกต่างกัน สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางเพื่อประยุกต์ใช้ในการวางแผนงานคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชน และสร้างเสริมให้เกิดการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าอย่างเหมาะสมและปลอดภัย โดยเฉพาะขอความรู้ในด้านประโยชน์ ความสำคัญและวิธีเลือกผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้าที่เหมาะสม การอ่านฉลากผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะประเด็นการตรวจสอบเลขที่จัดแจ้ง และสร้างความตระหนักถึงผลเสียของผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน

คำสำคัญ: พฤติกรรมการบริโภค, ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า, ผู้หญิงวัยทำงาน

Knowledge Behaviors and Factors Affecting Facial Skin Care Products Consumption of Working-age Women in Rasisalai District, Sisaket Province

Phakwarin Phattanapornwat¹, Pathomthat Srisuk², Denpong Patanasethanont^{3*}

¹Master's student in Aesthetic Science and Health, Faculty of Pharmaceutical sciences, Khon Kaen University, 40002

²Assistant Professor, Division of Pharmaceutical Technology, Faculty of Pharmaceutical sciences, Khon Kaen University, 40002

³Assistant Professor, Division of Clinical Pharmacy, Faculty of Pharmaceutical sciences, Khon Kaen University, 40002

*Corresponding author: Denpong Patanasethanont, Division of Clinical Pharmacy, Faculty of Pharmaceutical sciences, Khon Kaen University, 40002 Tel: +66-4320-2379, E-mail: denpat@kku.ac.th, spatho@kku.ac.th

Abstract

Knowledge Behaviors and Factors Affecting Facial Skin Care Products Consumption of Working-age Women in Rasisalai District, Sisaket Province

Phakwarin Phattanapornwat¹, Pathomthat Srisuk², Denpong Patanasethanont^{3*}

IJPS, 2023; 19(2) : 61-74

Received: 30 January 2023

Revised: 25 March 2023

Accepted: 21 April 2023

Objective: To investigate the knowledge, behaviors, and factors affecting the consumption of facial skin care products, as well as the knowledge of causes of melasma, prevention, care, and the selection of safe anti-blemish products among working-age women in Rasisalai district, Sisaket province. **Method:** The study employed a mixed-methods approach, using questionnaires to gather data from 120 participants aged 20 to 60 in Bansompoi area, Sompoi subdistrict, Rasisalai district, Sisaket province. A qualitative study was also conducted using semi-structured in-depth interviews with 18 participants who were found to use improper facial skin care products. Quantitative data was analyzed using descriptive statistics, Chi-Square (χ^2) correlation analysis, and multiple regression, while qualitative data was analyzed using content analysis. **Results:** The results showed that most participants had a moderate level of knowledge about the causes of melasma, prevention, treatment, and safe anti-blemish product selection. Participants mostly relied on their own experiences and those of their friends and family, radio, television, and the internet to address facial melasma issues. However, many participants were unaware of the benefits and importance of sun protection products. They tended to follow purchasing guidelines their friends and family recommended or advertised on YouTube, radio, and television. The cost of products ranged from 50-500 baht, but many participants did not read the label or check the product's serial number before purchasing. According to the factors affecting the consumption of facial skin care products, the study found that age was associated with the use of facial care products, the problem of melasma on the face was related to the use of facial skin care products, and knowledge of causes of melasma, prevention, care, and the selection of safe anti-blemish products was related to opportunities and times to choose facial sunscreen. **Conclusion:** The different factors of age, the problem of melasma on the face, knowledge of causes of melasma, prevention, care, and the selection of safe anti-blemish products affected the consumption behavior of facial skin care products in various ways. The data from this study can serve as a guideline for strategic planning in consumer protection in the community. They can encourage the proper and safe selection of facial skin care products to prevent and treat melasma. In particular, it is crucial to raise awareness of the benefits and importance of sun protection products and to promote reading the label and checking the product's serial number before purchasing to prevent and reduce non-standard blemishes caused by improper product use.

Keywords: Consumer behaviors, Facial skin care products, Working-age Women

บทนำ

คนไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญกับสุขภาพผิวพรรณมากขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากการมีหน้าตาและผิวพรรณที่ดีนับเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคม (Kongwong and Wattananamkul, 2011) โรคฝ้าเป็นโรคผิวหนังชนิดหนึ่งที่รักษาค่อนข้างยาก มีผลกระทบกับบุคลิกภาพ ความสวยงามและสภาพจิตใจของผู้ที่เป็น ทำให้สูญเสียความมั่นใจในตนเอง ในประเทศไทยพบอุบัติการณ์การเกิดโรคฝ้าประมาณร้อยละ 0.25-33 โดยส่วนใหญ่จะเริ่มพบในช่วงอายุ 20 ปีขึ้นไป พบมากในช่วงอายุ 30-40 ปี และพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เฉลี่ยคิดเป็นอัตราส่วนประมาณ 2 ถึง 24 คน ในผู้หญิงต่อ 1 คน ในผู้ชาย ปัจจัยหลักที่กระตุ้นให้เกิดฝ้ามากที่สุด คือ แสงแดด ฮอโมนเพศ และปัจจัยทางพันธุกรรม โดยพบว่าในเพศหญิงสิ่งกระตุ้นหลัก คือ การตั้งครรภ์ แสงแดด และการใช้ยาคุมกำเนิดตามลำดับ (Kulthanan, 2005; Sawatdipong, 2019)

ผู้ที่ประสบปัญหาฝ้าและต้องการที่จะมีผิวขาวตามค่านิยม จึงพยายามแสวงหาผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อแก้ปัญหาฝ้าหน้าที่เป็นดีขึ้น รวมทั้งทำให้ผิวหน้าขาว (Sawatdipong, 2019) ท่ามกลางการแข่งขันทางธุรกิจกับกระแสวัฒนธรรมคลั่งความขาวของผู้บริโภค ผู้ประกอบการซึ่งหวังเพียงผลกำไร จึงผลิตเครื่องสำอางที่ผสมสารห้ามใช้ที่สามารถทำให้ฝ้าจางลงหรือผิวขาวขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ปัจจุบันยังคงมีข่าวให้เห็นอย่างต่อเนื่องถึงภัยจากการใช้เครื่องสำอางที่ไม่พึงประสงค์ จากการที่ผู้ประกอบการบางรายลักลอบผสมสารต้องห้ามในเครื่องสำอาง ได้แก่ สารปรอท สารไฮโดรควิโนน สเตียรอยด์ และกรดเรตินอยด์ ซึ่งสารต้องห้ามดังกล่าวเมื่อใช้แล้วมีผลข้างเคียงต่อร่างกาย คือก่อให้เกิดผื่นแพ้ รอยแดง รอยไหม้ดำที่ค่อยๆแผ่กว้าง หน้าบาง ผิวติดเชื้อง่าย ต้องใช้เวลาในการรักษาและในบางรายอาจเป็นฝ้าถาวร (Thai FDA, 2018; Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University, n.d.)

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้ออกตรวจสอบผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ได้มาตรฐานในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ พบว่ามีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของสารไฮโดรควิโนน สารปรอท และสเตียรอยด์ซึ่งเป็นสารห้ามใช้ในเครื่องสำอาง (Thai FDA went to Sisaket Province, 1998) และจากกรณีศึกษาชุมชนการแก้ไขปัญหาด้านยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชนโดนเอาว์ร่วมใจ ป้องกันภัยจากยา จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีลักษณะของชุมชนและลักษณะของกลุ่มประชากร

ใกล้เคียงกับเขตอำเภอราษีไศล และยังพบปัญหาการจำหน่ายเครื่องสำอางไม่ปลอดภัยในชุมชน (จากการสำรวจร้านค้าและตลาดนัดในชุมชน) ร้อยละ 24.71 (Misit, 2019) ประกอบกับการศึกษาถึงความรู้เรื่องฝ้าและพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์กันแดดสำหรับผิวหน้า ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ป้องกันและลดความรุนแรงของฝ้า ในกลุ่มประชากรที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักของอำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ (Rasisalai District Agricultural Extension Office; n.d.) มีโอกาสที่จะได้รับแสงแดดและความร้อนที่รุนแรงตลอดทั้งปี พบว่าไม่มีข้อมูลการศึกษา

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ การได้รับโฆษณา การเลือกซื้อและการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยและคำอธิบายถึงสาเหตุของการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าที่ไม่เหมาะสมของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตอำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อช่วยให้เข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง และสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางเพื่อประยุกต์ใช้ในการวางแผนเพื่องานคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชน รวมทั้งสร้างเสริมให้เกิดการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานชนิดต่อเนื่องที่การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) นำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) (Kongvattananon, 2013) เลือกศึกษาในเขตพื้นที่บ้านส้มป่อย ตำบลส้มป่อย อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากเป็นพื้นที่นาร่องในการดำเนินงานองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคคุณภาพและชุมชนต้นแบบการใช้ยาอย่างสมเหตุผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เชิงปริมาณ: เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้หญิงวัยทำงานที่มีอายุ 20-60 ปี ในเขตพื้นที่บ้านส้มป่อย ตำบลส้มป่อย อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 120 คน ที่สามารถอ่าน ฟัง เขียนภาษาไทยได้และสื่อสารได้รู้เรื่อง มีผลรวมคะแนนแบบประเมินคัดกรองกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้าร่วม

โครงการวิจัยเพื่อประเมินความเสี่ยงในการแพร่เชื้อโคโรนาไวรัส 2019 ในระดับความเสี่ยงต่ำ (0-1 คะแนน) และยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย โดยมีเกณฑ์การคัดออกคือไม่สะดวกในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรสำหรับขนาดตัวอย่างการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) $N \geq 50 + 8 * m$ เมื่อ N แทนขนาดของกลุ่มตัวอย่างและ m แทนจำนวนตัวแปรที่ศึกษา จำนวน 7 ตัวแปร ประกอบด้วย 1. อายุ 2. สถานภาพ 3. ระดับการศึกษา 4. อาชีพ 5. รายได้เฉลี่ย/เดือน 6. ปัญหาฝ้าที่ใบหน้า 7. ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย (Khanthachai, 2014) และจากการคำนวณ ต้องใช้ตัวอย่างอย่างน้อย 106 คน หากรวมการสูญเสียของกลุ่มตัวอย่างระหว่างการศึกษาร้อยละ 10 และปรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาโดยใช้สูตรในการปรับขนาดสัดส่วน (Chaimay, 2013) ต้องการกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 118 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ 120 คน

เชิงคุณภาพ: เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากกลุ่มตัวอย่าง (เชิงปริมาณ) ที่พบว่ามีการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่เหมาะสม มีการคัดเลือกดังนี้ 1) ผู้ที่มีปัญหาฝ้าที่ใบหน้าร่วมกับให้ประวัติว่าไม่ใช้ผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด และ/หรือให้ประวัติว่าใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน และ 2) ผู้ที่มีผิวหน้าบาง ลอก แดง อักเสบ และ/หรือ ให้ประวัติว่าใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าไม่ได้มาตรฐาน จำนวนทั้งหมด 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน คือ

1. ข้อมูลทั่วไป เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง รูปแบบคำถามแบบปลายปิด (Close ended question) มีคำถามแบบหลายตัวเลือก (Multiple choice question) และเติมคำที่ตรงกับข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย 1) อายุ 2) สถานภาพ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ 6) การมีปัญหาฝ้าที่ใบหน้า

2. ความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย เป็นคำถามปลายปิด (Close ended question) จำนวน 10 ข้อแบบเลือกตอบ ให้เลือกตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” ประกอบด้วย

คำถามเกี่ยวกับฝ้า ข้อที่ 1-2 คำถามเกี่ยวกับการป้องกันการเกิดฝ้า ข้อที่ 3-5 คำถามเกี่ยวกับการรักษาฝ้า ข้อที่ 6 คำถามเกี่ยวกับการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย ข้อที่ 7-10 ข้อที่ต้องตอบว่า “ใช่” คือข้อที่ 1, 2, 3, 6, และ 9 และข้อที่ต้องตอบว่า “ไม่ใช่” คือข้อที่ 4, 5, 7, 8 และ 10 โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบที่ตรงกับความรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับเกณฑ์การให้คะแนน คือถ้าตอบถูกจะได้ 1 คะแนน ในข้อนั้นๆ แต่ถ้าตอบผิดจะได้ 0 คะแนน ในส่วนของการแปลผลคะแนนจะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือคะแนนเฉลี่ย 0-4 หมายถึง มีความรู้ในระดับต่ำ คะแนนเฉลี่ย 4-7 หมายถึง มีความรู้ในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ย 8-10 หมายถึงมีความรู้ในระดับสูง

3. ข้อมูลการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า เป็นคำถามเกี่ยวกับการได้รับโฆษณา การเลือกซื้อและใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้ารูปแบบคำถามแบบปลายปิด (Close ended question) แบบคำถามแบบหลายตัวเลือก (Multiple choice question) และเติมคำที่ตรงกับข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย 1) การได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้า เพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า แหล่งข้อมูลของโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยได้รับ 2) ลักษณะการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า 3) การประสบปัญหาจากการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า 4) ค่า SPF ของผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้าที่เลือกซื้อเป็นประจำ 5) โอกาสและเวลาที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้า และ 6) แหล่งที่ซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าเป็นประจำ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างประกอบด้วยแนวคำถามจำนวน 5 ข้อ ดังนี้ 1) ท่านมีความรู้สึกอย่างไรกับปัญหาผิวหน้าที่ท่านเป็นอยู่ 2) ท่านคิดว่าปัญหาผิวหน้าที่ท่านเป็นเกิดจากอะไร 3) ท่านทำอย่างไรกับปัญหาผิวหน้าที่เป็นอยู่ 4) เพราะเหตุใดท่านถึงไม่ใช้ผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด (กรณีที่ให้ประวัติว่าไม่ใช้ผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด) และ 5) เหตุใดท่านถึงใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย เป็นการตรวจสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างผ่านการประชุมร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ: เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยผ่านการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ต.สัมปอ อ.ราชสีไศล โดยผู้วิจัยเป็นผู้อ่านแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกข้อมูลที่ละข้อ เพื่อเป็นการสื่อสารแบบสองทางและตอบข้อซักถามในระหว่างการตอบแบบสอบถามได้ทันที ทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และแจ้งให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการวิจัยทุกคนนำผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าที่กำลังใช้อยู่มาด้วยในวันที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อตรวจสอบว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานหรือไม่

เชิงคุณภาพ: เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) รายบุคคล จำนวน 1 ครั้ง นาน 45 นาที ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ต.สัมปอ อ.ราชสีไศล โดยผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกและสัมภาษณ์ ตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างพร้อมขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ (หากไม่ได้รับอนุญาต ผู้วิจัยใช้การจดบันทึกแทน)

จริยธรรมการวิจัย : การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณา และรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ใบรับรองเลขที่ HE642235 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ: ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ การทดสอบหาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคร้สแควร์ (Chi-Square: χ^2) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยและพฤติกรรมในการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ซึ่งทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป STATA version 10

เชิงคุณภาพ: วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการศึกษา

1. ลักษณะทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 120 คน มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 49.40 ± 8.13 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี (ร้อยละ 47.5) มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 76.7) ระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวส. (ร้อยละ 55.8) ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 77.5) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 59.2) และส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาฝ้าที่ผิวหน้า (ร้อยละ 54.2) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=120)

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนคน	ร้อยละ
อายุ		
$\bar{X} \pm SD$	49.40 ± 8.13	
20-30 ปี	4	3.3
31-40 ปี	12	10.0
41-50 ปี	47	39.2
51-60 ปี	57	47.5
สถานภาพ		
โสด	8	6.6
สมรส	92	76.7
หม้าย/หย่าร้าง	20	16.7
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	33	27.6
มัธยมศึกษาตอนต้น/ ปวช. หรือเทียบเท่า	16	13.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวส.	67	55.8
ปริญญาตรี	4	3.3

ตารางที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=120) (ต่อ)

ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนคน	ร้อยละ
อาชีพ		
ว่างงาน	1	0.8
ธุรกิจส่วนตัว	14	11.7
รับจ้างทั่วไป	10	8.3
เกษตรกร	93	77.5
พนักงานเอกชน/ลูกจ้าง	2	1.7
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	71	59.2
5,000-10,000 บาท	28	23.3
10,001-15,000 บาท	3	2.5
มากกว่า 20,000 บาท	1	0.8
ไม่ระบุ	17	14.2
ปัญหาฝ้าที่ผิวหนัง		
มีปัญหาฝ้าที่ผิวหนัง	55	45.8
ไม่มีปัญหาฝ้าที่ผิวหนัง	65	54.2

2. ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ระดับปานกลาง (4-7 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 89.2 และด้านข้อความรู้เกี่ยวกับ

สาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย ข้อความรู้ที่ตอบถูกมากที่สุด คือด้านความรู้เกี่ยวกับฝ้าและการรักษาฝ้า และข้อความรู้ที่ตอบผิดมากที่สุด คือด้านการป้องกันการเกิดฝ้าและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=120)

ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้เกี่ยวกับฝ้า				
1. แสงแดด แสงสังเคราะห์และความร้อน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการก่อให้เกิดฝ้าและกระตุ้นให้ฝ้าเป็นมากขึ้น	109	90.8	11	9.2
2. ฮอร์โมนเพศหญิง การใช้ยาทาหรือเครื่องสำอางที่ทำให้ผิวหนังระคายเคืองหรือไวต่อแสง สามารถก่อให้เกิดฝ้า	113	94.2	7	5.8
การป้องกันการเกิดฝ้า				
3. ควรทาผลิตภัณฑ์กันแดดก่อนออกแดดประมาณ 15-20 นาที และทาผลิตภัณฑ์กันแดดเป็นประจำทุกวันแม้อยู่ในที่ร่ม หากทำกิจกรรมที่เหงื่อออกมากหรือกิจกรรมทางน้ำควรทาผลิตภัณฑ์กันแดดในทันทีหลังเหงื่อออกหรือว่ายน้ำเสร็จและทาซ้ำทุก 2 ชั่วโมง	89	74.2	31	25.8
4. SPF หมายถึง ค่าที่บอกประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์กันแดดในการป้องกันการดำคล้ำของผิวหนังที่เกิดจากการสัมผัสรังสียูวีเอ แสดงด้วยเครื่องหมาย + ซึ่งมีอยู่ 4 ระดับ (ต่ำ, กลาง, สูง, สูงมาก)	26	21.7	94	78.3

ตารางที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย
ของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=120) (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย	ตอบถูก	ตอบผิด
5. PA หมายถึง ค่าที่บอกประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์กันแดดในการป้องกันการเกิดอาการแดงของผิวหนังจากการสัมผัสรังสียูวีบี โดยแสดงค่าเป็นตัวเลข	30	25.0 90 75.0
การรักษาฝ้า		
6. ยาทารักษาฝ้ามีผลข้างเคียง การใช้ยาดังกล่าวจึงควรอยู่ภายใต้การดูแลและติดตามโดยแพทย์และเภสัชกรอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มความสำเร็จในการรักษาและลดผลข้างเคียงที่อาจจะเกิดขึ้นได้	97	80.8 23 19.2
การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย		
7. ข้างกล่องผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้า ระบุข้อความว่า MFG. 310722 หมายความว่า ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้านี้หมดอายุวันที่ 31 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565	71	59.2 49 40.8
8. ข้างกล่องผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้า ระบุข้อความว่า EXP. 190820 หมายความว่า ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้านี้ผลิตวันที่ 19 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2563	69	57.5 51 42.5
9. ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้า เลขที่จดแจ้ง 10-2-6300024527 ข้อมูลที่แจ้งต่อ อย. ตรงตามกับที่ระบุในฉลากข้างกล่องผลิตภัณฑ์ และมีสถานะ “คงอยู่”	95	79.2 25 20.8
10. ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้า เลขที่จดแจ้ง 10-1-6100009034 ข้อมูลที่แจ้งต่อ อย. ตรงตามกับที่ระบุในฉลากข้างกล่องผลิตภัณฑ์ และมีสถานะ “คงอยู่”	21	17.5 99 82.5

3. ข้อมูลการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า จากทางโทรทัศน์ รองลงมาคือสื่อทางออนไลน์ และกำลังใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ส่วนใหญ่ไม่เคยประสบปัญหาจากการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและ

ลดเลือนฝ้า กลุ่มตัวอย่างที่เคยประสบปัญหาจากการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า อาการของปัญหาที่พบ คือ สิวขึ้น ผื่นแดงคัน หน้าบวม และแสบหน้า ส่วนใหญ่ใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดที่มีค่า SPF 50 เป็นประจำทุกวัน แม้อยู่ในร่มและส่วนใหญ่ซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าจากร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-Eleven, Family mart (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ข้อมูลการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า	จำนวน	ร้อยละ
การได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า (n=120)		
ไม่เคย	14	11.7
เคย	106	88.3
แหล่งข้อมูลของโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยได้รับ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (n=106)		
โทรทัศน์	76	71.7
วิทยุ	21	19.8
สื่อทางออนไลน์	67	63.2
แผ่นพับ/โปสเตอร์	18	17.0
วารสาร/นิตยสาร/หนังสือพิมพ์	11	10.4
พนักงาน ญาติ/เพื่อน	21	19.8
ตัวแทนขายตรง	25	23.6
อื่นๆ (เภสัชกร, บอกรปากต่อปาก)	2	1.89

ตารางที่ 3 ข้อมูลการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า	จำนวน	ร้อยละ
การใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า(n=120)		
กำลังใช้	89	74.2
เคยใช้	4	3.3
เคยใช้ (จ่ายหือไม่ได้)	4	3.3
ไม่เคยใช้	23	19.2
การประสบปัญหาจากการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า (n=97)		
เคย	19	19.6
ไม่เคย	78	80.4
การใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้า (n=120)		
ใช้	77	64.2
ไม่ใช้	43	35.8
ค่า SPF ของผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้าที่เลือกซื้อเป็นประจำ (n=77)		
SPF 15	4	5.2
SPF 30	25	32.5
SPF 50	26	33.8
SPF 50 + (มากกว่า 50 ขึ้นไป)	22	28.5
โอกาสและเวลาที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้า (n=77)		
ใช้เป็นประจำทุกวัน แม้อยู่ในร่ม	59	76.6
ใช้เฉพาะตอนออกจากบ้าน	15	19.5
ใช้เฉพาะต้องทำกิจกรรมกลางแจ้งเท่านั้น ได้แก่ เทียวทะเล เป็นต้น	1	1.3
อื่นๆ (ใช้บ้าง ไม่ใช้บ้าง)	2	2.6
แหล่งที่ซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าเป็นประจำ (n=97)		
เคาน์เตอร์เครื่องสำอางในห้างสรรพสินค้า	6	6.2
ซูเปอร์มาร์เก็ต (Big C, Tesco Lotus, Top supermarket)	25	25.8
ร้านตัวแทนจำหน่าย ได้แก่ ร้าน Cute press, ร้าน Oriental Princess, ร้าน Karmart, ร้าน Beauty Buffet เป็นต้น	6	6.2
ร้านค้าทั่วไป/ร้านโชห่วย/ร้านทุกอย่าง 20/ร้านบิวตี้ช็อป/ร้านเสริมสวย	25	25.8
ร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-Eleven, Family mart	29	29.9
ช่องทางออนไลน์	4	4.1
ร้านขายยา	1	1.0
ตัวแทนขายตรง	1	1.0

4. ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยและพฤติกรรมในการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านสถานภาพเป็นปัจจัยส่วนบุคคลเพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์ต่อความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและ

การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย ($p=0.005$) ผู้ที่มีสถานภาพสมรสมีแนวโน้มที่จะมีระดับความรู้สูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพหม้าย/หย่าร้างหรือโสด

4.2 ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมในการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์

ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อโอกาสและเวลาที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้า ($p=0.043$, $p=0.006$) ปัจจัยด้านอายุมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ($p=0.006$, $p=0.000$) และปัจจัยด้านปัญหาฝ้าที่ผิวหน้ามีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการประสบปัญหาจากการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ($p=0.006$, $p=0.008$)

ปัจจัยด้านอายุ ($p=0.031$) และระดับการศึกษา ($p=0.023$) มีความสัมพันธ์ต่อการได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าจากโทรทัศน์ ปัจจัยด้านอายุ ($p=0.000$) ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ($p=0.004$) และปัจจัยรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ($p=0.023$) มีความสัมพันธ์ต่อการได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าจากสื่อทางออนไลน์ ในขณะที่ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ($p=0.038$) และอาชีพ ($p=0.049$) มีอิทธิพลต่อการได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าจากโทรทัศน์ ปัจจัยด้านอายุ ($p=0.019$) มีอิทธิพลต่อการได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าจากวิทยุ ปัจจัยด้านอายุ ($p=0.001$) ระดับการศึกษา ($p=0.011$) และปัญหาฝ้าที่ใบหน้า ($p=0.029$) มีอิทธิพลต่อการได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าจากสื่อออนไลน์ และปัจจัยด้านอาชีพ ($p=0.042$) มีอิทธิพลต่อการได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าจากพนักงาน ฌ จุฑชยา

5. พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้า เพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าของผู้หญิงวัยทำงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้หญิงวัยทำงานที่มีปัญหาฝ้าที่ผิวหน้าร่วมกับให้ประวัติว่าไม่ใช้ผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด และ/หรือ ให้ประวัติว่าใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน และผู้ที่มีผิวหน้าบาง ลอก แดง อักเสบ และ/หรือ ให้ประวัติว่าใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน จำนวน 18 คน

ด้านความรู้สึกต่อปัญหาฝ้าที่ผิวหน้า: กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความกังวลใจต่อปัญหาฝ้าที่ผิวหน้า รองลงมาคือไม่ค่อยกังวลใจต่อปัญหาฝ้าที่ผิวหน้าและรู้สึกเฉย ๆ กับปัญหาฝ้าที่ผิวหน้า

“ตอนสาว ๆ อยากสวย หน้าขาว ใส เริ่มเป็นฝ้าตอนอายุประมาณ 25-26 ปี ตอนช่วงสาว ๆ กังวลใจมากอยากหาย อยากให้ฝ้าจางลง แต่พออายุมากขึ้นมีเรื่องอื่นให้ต้องคิดมากกว่า

งานเยอะ ปัญหาเยอะ จึงไม่ค่อยกังวลใจเท่าแต่ก่อน” (ตัวอย่างรายที่ 1 มีปัญหาฝ้าที่ผิวหน้าร่วมกับให้ประวัติว่าใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน)

ด้านความคิดเห็นต่อสาเหตุของการเกิดฝ้า: กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อสาเหตุของการเกิดฝ้าว่าเกิดจากแสงแดดตรงลงมา คือแดดลมไม่ดี ลม ความร้อน และยาคุมกำเนิด กลุ่มตัวอย่างบางรายมีความเห็นว่าการเกิดฝ้า ภูมิแพ้ และการใช้ครีมมากเกินไปเป็นสาเหตุของการเกิดฝ้า และกลุ่มตัวอย่างบางรายไม่ทราบถึงสาเหตุของการเกิดฝ้า

“เกิดจากการทำงานตากแดด จากประสบการณ์ช่วงที่ทำงานตากแดดฝ้าจะเข้มข้น แดดลมไม่ดี สังเกตจากช่วงที่ประจำเดือนมีสีคล้ำ ช่วงนั้นฝ้าเข้ม และการกินยาคุมกำเนิดสังเกตคนที่กินมักจะเป็นฝ้า (ตัวอย่างรายที่ 5 มีปัญหาฝ้าที่ผิวหน้าร่วมกับให้ประวัติว่าไม่ใช้ผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด)

ด้านการจัดการปัญหาฝ้าที่ผิวหน้า: กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดูแลปัญหาฝ้าที่ผิวหน้าตามประสบการณ์ของตนเอง เพื่อน คนในครอบครัว โฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต นอกจากนั้นยังพบกลุ่มตัวอย่างบางรายเคยใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ถูกยกเลิกระเบียบหรือตรวจพบสารอันตราย ตัวอย่างบางรายให้ข้อมูลว่าแม้รับรู้ว่ามีผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าผสมสารอันตราย แต่เห็นเพื่อนและคนอื่นๆ ใช้แล้วผิวดี ก็คิดว่าคุ้มค่าที่จะเสี่ยง

“เริ่มเป็นฝ้าตอนอายุประมาณ 34-35 ปี หลังจากมีลูกคนที่ 2 เห็นเพื่อนใช้ครีมยี่ห้อ 2X*** และ 3X*** จากร้านค้า/ร้านขายในตลาด แล้วหน้าขาว เพื่อนแนะนำให้ใช้ และฟังโฆษณาทางวิทยุ ตอนแรกใช้แล้วหน้าขาว/แดงดี รู้ว่าครีมที่ใช้ไม่ปลอดภัยเพราะฟังข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์ แต่เห็นเพื่อนใช้แล้วหายจึงใช้ตามคิดว่าถ้าหายก็คุ้มค่าแม้จะไม่ปลอดภัย เปลี่ยนครีมใช้ตามเพื่อน หยุดใช้ครีมตอนอายุประมาณ 45 ปี เพราะใช้แล้วหน้าก็ไม่ดีขึ้น” (ตัวอย่างรายที่ 17 มีปัญหาฝ้าที่ผิวหน้าร่วมกับให้ประวัติว่าไม่ใช้ผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด)

(เมื่อ X*** หมายถึง ยี่ห้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ อย. ประกาศว่าเป็นเครื่องสำอางที่อันตรายและผิดกฎหมาย)

ด้านความคิดเห็นต่อสาเหตุที่ไม่ใช้ผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด: กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงประโยชน์

ความสำคัญของผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด และหลักการเลือกซื้อและเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด

“ไม่รู้ถึงประโยชน์ของครีมกันแดดที่มีต่อผิวหนัง เคยใช้ครีมกันแดดที่อยู่ในชุดครีมยี่ห้อ 4X*** มีลักษณะเป็นโลชั่นสำเร็จเซ็ดหน้า เซ็ดแล้วสบหน้า หน้าแดง เลยไม่ใช้ เคยใช้กันแดดที่มีลักษณะเป็นเนื้อครีม แล้วรู้สึกเหนอะหนะ หน้ามัน กลัวฝุ่นเกาะหน้าและเหนียวหน้าจะใช้ครีมกันแดด ยี่ห้อ 20N* เฉพาะที่จะต้องไปร่วมงานสำคัญ เช่น งานบวช งานแต่ง” (ตัวอย่างรายที่ 1 มีปัญหาฝ้าที่ผิวหนังร่วมกับให้ประวัติว่าใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน)

(เมื่อ N* หมายถึง ยี่ห้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่มีเลขที่จัดแจ้ง ถูกต้อง คงอยู่ และ X*** หมายถึง ยี่ห้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ อย. ประกาศว่าเป็นเครื่องสำอางที่อันตรายและผิดกฎหมาย)

ด้านแรงจูงใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า: กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าตามเพื่อน คนในครอบครัว โฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต (YouTube) กลุ่มตัวอย่างบางรายให้ข้อมูลว่าแม้ว่าจะรับรู้ว่ามีผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าอันตรายแต่เห็นเพื่อนและคนอื่นใช้แล้วผิวดีขึ้นก็คิดว่าคุ้มค่าที่จะเสี่ยง เลือกซื้อจากแหล่งที่สามารถหาซื้อได้ง่าย เช่น 7-Eleven, Family mart รองลงมา คือร้านค้าทั่วไป/ ร้านโชห่วย/ ร้านทุกอย่าง 20/ ร้านบิวตี้ช็อป/ร้านเสริมสวย และซูเปอร์มาร์เก็ต (Big C, Tesco Lotus, Top supermarket) ตามลำดับราคาประมาณ 50-500 บาท ราคาสูงสุดไม่เกิน 2,000 บาท ไม่ได้อ่านฉลาก และตรวจสอบเลขที่จัดแจ้งของผลิตภัณฑ์ก่อนซื้อ ตัวอย่างที่ให้ข้อมูลว่าอ่านฉลากผลิตภัณฑ์ครบถ้วน และตรวจสอบเลขที่จัดแจ้งก่อนซื้อทุกครั้ง บอกว่าทราบข้อความรู้และวิธีตรวจสอบเลขที่จัดแจ้งจากการเข้าอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

“เลือกใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันตามที่เพื่อนแนะนำเป็นหลัก ถ้าเพื่อนว่าดีก็ซื้อเลย รองลงมาคือซื้อตามโฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์ และ อินเทอร์เน็ต (YouTube) ตอนสาว ๆ อยากหน้าขาวใส อยากสวย ไม่มีความรู้ แม้ว่าจะรับรู้ว่ามีอันตราย แต่เห็นเพื่อนและคนอื่นใช้แล้วผิวดีขึ้น ก็คิดว่าคุ้มค่าที่จะเสี่ยง ไม่ได้อ่านฉลาก และตรวจสอบเลขที่จัดแจ้งของผลิตภัณฑ์ก่อนซื้อมาใช้ ซื้อตามเพื่อนแนะนำเป็นหลัก รองลงมา

คือซื้อตามโฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์ และ อินเทอร์เน็ต (YouTube) ราคาไม่เกิน 200 บาท/ชิ้น และสามารถหาซื้อได้ง่าย” (ตัวอย่างรายที่ 1 มีปัญหาฝ้าที่ผิวหนังร่วมกับให้ประวัติว่าใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน)

อภิปรายผล

การศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษา และการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Aphisamacharayothin (2017) ที่พบว่าผู้หญิงไทยมีความรู้เรื่องการใช้เครื่องสำอางในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทราบสาเหตุของการเกิดฝ้าและการดูแลรักษาฝ้า แต่ยังไม่ทราบถึงหลักการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย กลุ่มตัวอย่างบางรายเคยใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ถูกยกเลิกทะเบียนหรือตรวจพบสารอันตรายบางรายให้ข้อมูลว่าแม้รับรู้ว่ามีผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าผสมสารอันตรายแต่เห็นเพื่อนและคนอื่น ๆ ใช้แล้วผิวดี ก็คิดว่าคุ้มค่าที่จะเสี่ยง ส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงประโยชน์และความสำคัญของผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด และหลักการเลือกซื้อและเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด และยังไม่ทราบถึงความหมายของค่า SPF และค่า PA ซึ่งค่าดังกล่าวเป็นค่าที่บ่งบอกความสามารถของผลิตภัณฑ์กันแดดต่อการป้องกันแสงแดด เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดที่เหมาะสม ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าไม่ได้อ่านฉลากและตรวจสอบเลขที่จัดแจ้งของผลิตภัณฑ์ก่อนซื้อ ตัวอย่างที่ให้ข้อมูลว่าอ่านฉลากผลิตภัณฑ์ครบถ้วน และตรวจสอบเลขที่จัดแจ้งก่อนซื้อทุกครั้ง บอกว่าทราบข้อความรู้และวิธีตรวจสอบเลขที่จัดแจ้งจากการเข้าอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สอดคล้องกับงานวิจัยการศึกษาการใช้เครื่องสำอางทาฝ้าทำให้หน้าขาวของผู้หญิง: กรณีศึกษาอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ของ Sukcharoenchaikitch *et al.*, (2553) ที่พบว่าการแสดงเลขที่/ครั้งที่ผลิตเป็นปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างคำนึงถึงน้อยและถึงน้อยที่สุด และมีผลการศึกษาแตกต่างจากของ Cheng, S. *et al.*, (2010) ที่พบว่าการแสดงเลขที่/ครั้งที่ผลิตเป็นปัจจัยที่กลุ่มตัวอย่างคำนึงถึงน้อยและถึงน้อยที่สุด และมีผลการศึกษาเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครที่มาเข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิกครั้งที่ 7 ณ เมืองปักกิ่ง ประเทศจีน ส่วนใหญ่ทราบความหมายของค่า SPF ร้อยละ 61.2 แต่พบว่าไม่มีเพียง ร้อยละ 34.4 ที่ทราบ

ความหมายของค่า PA และจากการศึกษาของ AlGhamdi, K. M. *et al.*, (2016) ที่ทำการศึกษาในประเทศซาอุดีอาระเบีย พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ครีมกันแดดร้อยละ 63.3 ตระหนักถึงระยะเวลาและประสิทธิภาพของการทาผลิตภัณฑ์กันแดด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากอิทธิพลของพื้นที่ที่ศึกษา กล่าวคือพื้นที่ที่ศึกษา หรือถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของประสบการณ์ ที่ได้รับการส่งผ่านทางสภาพชีวิต สังคม วัฒนธรรม (Supanan, 2011) ดังนั้นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่และระดับ การศึกษาที่ใกล้เคียงกัน น่าจะมีความตระหนักรู้ผ่าน ประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่ การศึกษาและระดับความรู้ที่แตกต่างกัน และพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เคยได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้า เพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าคิดเป็นร้อยละ 88.3 และแหล่งข้อมูล ของโฆษณาที่ได้รับส่วนใหญ่คือจากทางโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 71.7 และสื่อออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 63.2 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการบริโภคสื่อของผู้บริโภคชาวไทย ที่พบว่าสื่อที่มีการบริโภคมากที่สุด คือ โทรทัศน์ รองลงมาคือ สื่อออนไลน์ (Media consumption behavior in Thailand, 2020) ส่วนใหญ่ดูแลปัญหาฝ้าที่ผิวหน้าตามประสบการณ์ของตนเอง เพื่อน คนในครอบครัว โฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์ และ อินเทอร์เน็ต และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกัน และลดเลือนฝ้าตามเพื่อน คนในครอบครัว โฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต (YouTube) เลือกซื้อผลิตภัณฑ์บำรุง ผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าจากแหล่งที่สามารถหาซื้อได้ ง่าย เช่น 7-Eleven, Family mart รองลงมา คือร้านค้าทั่วไป/ร้านโชห่วย/ร้านทุกอย่าง 20/ร้านบิวตี้ซ้อป/ร้านเสริมสวย และ ซูเปอร์มาร์เก็ต (Big C, Tesco Lotus, Top supermarket) ตามลำดับ ราคาประมาณ 50-500 บาท

จากการศึกษานี้พบว่าสถานภาพเป็นปัจจัยส่วนบุคคล เพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์ต่อความรู้ ($p < 0.05$) โดยผู้ที่มีสถานภาพสมรสมีแนวโน้มที่จะมีระดับความรู้สูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพหม้าย/หย่าร้างหรือโสด ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า ผู้ที่มีสถานภาพสมรสได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากคนใน ครอบครัว ได้แก่ คู่ชีวิต บุตร หลาน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการให้ ความสนใจในการแสวงหาข้อมูลแนวทางการดูแลตนเองใน ด้านสุขภาพและความงาม และปัจจัยด้านอายุมีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและ ลดเลือนฝ้าโดยพบว่ากลุ่มอายุ 20-30 ปี มีแนวโน้มที่จะใช้ ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้ามากที่สุด และ กลุ่มอายุ 51-60 ปี มีแนวโน้มที่จะใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้า

เพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าน้อยที่สุด อาจเนื่องมาจากเมื่ออายุ มากขึ้นผู้หญิงจะให้ความสำคัญกับเรื่องความสวยงามลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chouyboonchoo *et al.*, (2018) ที่พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ ครีมกันแดดสำหรับผิวหน้าของสาวออฟฟิศในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และจากการศึกษาของ Kuntima, (2009) พบว่าอายุมีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์รักษาฝ้าของ บุคลากรทางการแพทย์ ปัจจัยด้านปัญหาฝ้าที่ผิวหน้า มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการประสบปัญหาจากการใช้ ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ($p < 0.05$) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาฝ้าที่ผิวหน้ามีแนวโน้มที่จะประสบ ปัญหาจากการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและ ลดเลือนฝ้า เนื่องจากผู้ที่ประสบปัญหาฝ้าส่วนใหญ่มีความ ต้องการให้ปัญหาฝ้าหน้าที่เป็นดีขึ้น จึงพยายามแสวงหา ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า (Sawatdipong, 2019) ประกอบกับปัจจุบันจากการสำรวจ เครื่องสำอางยังพบการปนเปื้อนของสารต้องห้ามที่เป็นอันตราย ในเครื่องสำอางอย่างต่อเนื่อง (Thongsukdee *et al.*, 2018; Prasongkool and Ruengorn, 2017; Klinsunthorn *et al.*, 2013) และพบว่าระดับความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับโอกาสและเวลาที่จะ เลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้า โดยพบว่าแม้มีระดับความรู้ที่ สูงกว่าก็ไม่ได้เลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้าเป็นประจำทุกวัน แม้อยู่ในที่ร่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระดับความรู้อาจไม่ใช่ปัจจัย เพียงปัจจัยเดียวที่จะสามารถอธิบายพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ได้ เนื่องจากความรู้ ความจำ เป็นเพียงพฤติกรรมขั้นต้นเกี่ยวกับ ความจำได้หรือระลึกได้ ต้องผ่านกระบวนการความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ร่วมกับเจตคติ จึงจะนำมาซึ่งการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นตัวช่วยให้ เกิดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่ถูกต้อง (Jandaeng *et al.*, 2019) ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านความรู้เรื่องสาเหตุของ การเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษา และการเลือกใช้ ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยจะไม่มีความสัมพันธ์และ ไม่มีอิทธิพลต่อการได้รับโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ($p > 0.05$) และแหล่งที่ ซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าเป็นประจำ ($p > 0.05$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีองค์ประกอบพื้นฐานของประสบการณ์ที่ได้รับการส่งผ่านทาง สภาพชีวิต สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจเดียวกัน (Supanan, 2011) จึงมีโอกาสได้รับข้อมูลผ่านช่องทางสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ใกล้เคียงกัน

สรุปผล

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงหลักการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัย และไม่ทราบถึงความหมายของค่า SPF และค่า PA ไม่ทราบถึงประโยชน์และความสำคัญของผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด และหลักการเลือกซื้อและเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ป้องกันแสงแดด และส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าไม่ได้อ่านฉลากและตรวจสอบเลขที่จัดแจ้งของผลิตภัณฑ์ก่อนซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า

กลุ่มตัวอย่างที่เคยได้รับรู้โฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ส่วนใหญ่จะได้รับความรู้จากโทรทัศน์ รองลงมา คือสื่อออนไลน์ และกำลังใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้า ส่วนใหญ่ใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดที่มีค่า SPF 50 เป็นประจำทุกวันแม้อยู่ในร่ม ส่วนใหญ่ดูแลปัญหาฝ้าที่ผิวหน้าตามประสบการณ์ของตนเอง เพื่อนคนในครอบครัว โฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าตามเพื่อน คนในครอบครัว โฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต (YouTube) เลือกซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าจากแหล่งที่สามารถหาซื้อได้ง่าย ราคาประมาณ 50-500 บาท

สถานภาพมีผลต่อความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยที่แตกต่างกัน โดยผู้ที่มีสถานภาพสมรสมีแนวโน้มที่จะมีระดับความรู้สูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง หรือโสด อายุมีผลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้ากลุ่ม โดยพบว่ากลุ่มอายุ 20-30 ปี มีแนวโน้มใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้ามากที่สุด และกลุ่มอายุ 51-60 ปี มีแนวโน้มในการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าน้อยที่สุด ความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดฝ้า การป้องกัน การดูแลรักษาและการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ลดเลือนฝ้าอย่างปลอดภัยมีผลต่อโอกาสและเวลาที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้า แต่เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มแล้วพบว่าระดับความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับโอกาสและเวลาที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้า โดยพบว่าแม้มีระดับความรู้ที่สูงกว่าก็ไม่ได้เลือกใช้ผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้าเป็นประจำทุกวันแม้อยู่ในที่ร่มและพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาฝ้าที่ผิวหน้ามีแนวโน้มที่

จะประสบปัญหาจากการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้ามากกว่ากลุ่มที่ไม่มีปัญหาฝ้าที่ผิวหน้า

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนเพื่องานคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชน และสร้างเสริมให้เกิดการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าอย่างเหมาะสมและปลอดภัย โดยเฉพาะข้อความรู้และสาเหตุรากของความสำคัญต่อประโยชน์ของผลิตภัณฑ์กันแดดและปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณาเลือกผลิตภัณฑ์กันแดดผิวหน้า การอ่านฉลากผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะประเด็นการแสดงเลขที่จัดแจ้ง วันหมดอายุ และการตรวจสอบเลขที่จัดแจ้ง และสร้างความตระหนักถึงผลเสียของผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่ได้มาตรฐาน เลือกใช้สื่อทางโทรทัศน์และออนไลน์ที่เหมาะสมและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ รวมถึงการนำผู้ที่ประสบปัญหาได้รับอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อป้องกันและลดเลือนฝ้าที่ไม่ได้มาตรฐานซึ่งเป็นบุคคลในชุมชนมาเล่าประสบการณ์โดยตรงเพื่อสร้างเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภคโดยประชาชนในชุมชนแบบมีส่วนร่วม ช่วยในการกระจายข้อมูลที่ถูกต้องในชุมชนให้ได้มากขึ้น และสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาเป็นโครงการแก้ไขปัญหาของพื้นที่ จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อจัดการปัญหาในพื้นที่ผ่านกลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ได้

การศึกษานี้ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ผู้วิจัยไม่ได้เจาะจงกลุ่มอายุเป้าหมายในการกระจายแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงอาจทำให้ผลการศึกษาที่มีความคลาดเคลื่อนในการนำไปอ้างอิงกับกลุ่มประชากรได้ ดังนั้นผู้ที่นำข้อมูลการวิจัยนี้ไปใช้ควรระมัดระวังในการนำข้อมูลสถิติไปอ้างอิง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.กรแก้ว จันทภาษา และ รศ.ดร.นุศราพร เกษสมบุรณ์ ที่ช่วยให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะตลอดการทำวิจัย ขอขอบคุณโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสัมปอ ตำบลสัมปอ อำเภอราชสีห์ จังหวัดศรีสะเกษ และกลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภคโรงพยาบาลราชสีห์ อำเภอราชสีห์ ที่สนับสนุนให้ความช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงเอื้อเฟื้อสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนทำให้งานวิจัยนี้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี

References

- Alghamdi K.M, Alaklabi AS, & Alqahtani AZ. Knowledge, attitudes and practices of the general public toward sun exposure and protection: A national survey in Saudi Arabia. *Saudi Pharmaceutical Journal: SPJ* 2016, 24(6), 652–657.
- Aphisamacharayothin Ph. Factors effecting to beauty awareness and unstandardized cosmetic used behaviors of Thai women. *TSULJ* 2017; 6: 194–216.
- Chaimay B. Sample Size Determination in Descriptive Study in Public Health. *tsuj* 2013; 16(2), 9-18.
- Cheng S, Lian S, Hao Y, Kang N, Li S, Nie Y, & Zhang, F. Sun-exposure knowledge and protection behavior in a North Chinese population: A questionnaire-based study. *Photodermatology, Photoimmunology & Photomedicine* 2010, 26(4), 177–181.
- Chouyboonchoo N, Limwattana P, Jamnan P, Chaisir N, & Ktoa M. The Importance of Marketing Mix on Decision Making for Purchasing Sunscreen Face Products of Women's Office Consumer Behavior in Area of Muang District, Songkhla Province. *ECBAJ-TSU* 2018; 10(1), 65–87.
- Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University. The dangers of prohibited harmful substances in cosmetics (online). n.d. (cited 2021 Jan 29). Available from: <https://med.mahidol.ac.th/ramapharmacy/th/knowledge/general/04072016-2055-th>.
- Jandaeng B, Kosolkittiamporn S, & Kenaphoom S, Factors that Affecting Behavior Change. *DAJ* 2019; 19(4), 235-244.
- Khanthachai N. Green, Samuel B. (1991) "How Many Subjects Dose It Take to Do a Regression Analysis?" *Multivariate Behavioral Research*, 26(3), 499-510. *JKBU* 2014; 15(1), 140-144.
- Klinsunthorn N, Nutsatatha Ch, Khemthong T, & Mapradit Pr. Prohibited substances in acne melasma whitening cosmetic products in lower central provinces during 2010-2013. *FDA Journal* 2013; Sep- Dec. 28-36.
- Kongvattananon P. Using Mixed Method for Creditability in Health Science Research. *tjst* 2013; 21(7): 648–57.
- Kongwong R, & Wattananamkul V. A Study of "Harmful Cosmetics" Usage Behavior among Female Teenagers. *IJPS* 2011; 7(1): 76-87.
- Kulthanan K. Pigmentary disorders. In Kullawanit P, Bisalbutr P, editor. *DERMATOLOGY 2010*. 1st ed. Bangkok: Holisticpublish; 2005. 103-107.
- Kuntima S. Correlation study to determine the factors affecting the decision to purchase the melasma product of the medical personnel in Bangkok metropolis area. An independent study for the degree master of business administration. Silpakorn University. Bangkok: Graduate School, Silpakorn University. 2009.
- Media consumption behavior in Thailand (online). 2020 (cited 2022 Oct 19). Available from: <https://www.marketplus.in.th/content/detail.php?id=7641>.
- Misit S. Preventive operations and problem solving to drugs and health products: A Case Study of Bandonao Community, Sisaket province. Certificate short course Training Program in Family and Community Pharmacist Practice Learning. Sep 2019.
- Prasongkool K, & Ruengorn Ch. Analysis of the situation on contamination of prohibited harmful substances in facial cosmetics in AmphurNangrong, Buriram Province During 2013-2016. *TJPP* 2017; 9(2). 361–369.
- Rasisalai District Agricultural Extension Office. Demographic information of Rasisalai District Sisaket Province (online). n.d. (cited 2021 Jul 5). Available from: <http://rasisalai.sisaket.doe.go.th/data.html>.
- Sawatdipong Ch. Melasma. Bangkok: Institute of Dermatology Thailand 2019.

Sukcharoenchaikitch P. Lojitamnuay S, & Amrampai Y.

Melasma or whitening creams selection in teenager: case study of Amphoe Banpong Ratchaburi. TPHSJ 2010; 5(2):114-120.

Supanan S. Space Time Identity and Social construction.

JCA 2011; 29(3), 186-204.

Thai FDA went to Sisaket Province to inspect

unstandardized food and health products (online).

1998 (cited 2021 Jul 5). Available from:

<https://www.ryt9.com/s/prg/220766>.

Thailand Food and Drug Administration (Thai FDA).

Dangerous cosmetics (online). 2018 (cited 2021

Jan 29). Available from:

https://oryor.com/%E0%B8%AD%E0%B8%A2/detail/media_printing/1644.

Thongsukdee S, Nouda N, & Worapani T. Situation and

Management of cosmetic safety in Sukhothai

province. FDA Journal 2018; Jan-Apr. 61–71.